

УДК 330:341.1

Коваленко М.О.

канд. екон. наук, старш. викл. ЗНТУ

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Підвищення ролі неформальної освіти в соціально-економічному розвитку держави зумовлюється ускладненням та прискоренням економічних, технологічних, соціально-культурних змін як на глобальному, так і на державному рівнях. Сучасні умови формування конкурентоспроможного людського капіталу України вимагають формування фахівця, здатного до позитивного сприйняття і здійснення нововведень, інтелектуальної та креативної діяльності, а також з прагненням безперервного підвищення свого компетентісно-кваліфікаційного рівня. Важливим чинником формування таких характеристик людського капіталу виступає саме неформальна освіта. Державна політика має створювати законодавчо-нормативні та фінансові засади, так само як і структури регулювання, що сприятимуть кращому поєднанню формальної, неформальної та інформальної освіти в єдину систему.

Неформальна освіта значною мірою регулюється ринком, в тому сенсі, що тут велика частина послуг продається і купується за ринковими законами. Це не означає, що роль держави повинна бути обмежена, принаймні, так само, як і у всій ринковій економіці. В більшості розвинених країн вплив і участь держави у процесах розвитку неформальної освіти все ж досить велика. Особливо це стосується професійної освіти дорослих.

Державне регулювання розвитку неформальної освіти – це вплив органів державної влади на функціонування неформального сектору освіти для забезпечення ефективності процесів формування якісного людського капіталу. Для підвищення ефективності функціонування національної системи освіти необхідно здійснювати її регулювання на принципах цілісності, стратегічної спрямованості, випереджуючого розвитку та рівноправній участі всіх зацікавлених сторін.

Державна стратегія розвитку неформальної освіти – це систематичне використання суб'єктами державного регулювання наявних ресурсів і владних повноважень для досягнення суспільно важливої мети.

Основна мета стратегії розвитку неформальної освіти – формування та підвищення конкурентоспроможності інтелектуального людського капіталу України в умовах переходу до інноваційно орієнтованої економіки шляхом надання можливості всім громадянам підвищити свій освітній рівень за рахунок освіти різних ступенів формалізації, підтвердити свої знання, навички та вміння, які вони набули внаслідок навчання, роботи, певних видів діяльності і власних зусиль, та забезпечення прав на освіту. У відповідності до мети стратегія передбачає визначення напрямів та дій щодо їх реалізації, тобто що і в який спосіб держава забезпечить досягнення стратегічної мети.

Формування якісного інтелектуального людського капіталу за рахунок розвитку неформальної освіти передбачає реалізацію наступних стратегічних напрямів:

- створення сприятливого інституційного середовища;
- створення сприятливого конкурентного середовища;
- створення сприятливого соціального середовища.

Вирішальну роль у створенні інституційного середовища розвитку неформальної освіти відіграє держава, яка за допомогою прямих і непрямих методів правового та економічно-організаційного впливу регулює розвиток освіти, і тим самим забезпечує підвищення конкурентоспроможності національної економіки України. Ключовим аспектом сприятливого інституційного середовища розвитку неформальної освіти є розвиток процесів визнання результатів неформальної та інформальної освіти на державному рівні.

Другим стратегічним напрямом, який забезпечить диверсифікаційні процеси в освітній системі України, є створення і підтримка сприятливого конкурентного середовища розвитку неформальної освіти. Воно є основою для реалізації конкурентних відносин в секторі неформальної освіти на ринку освітніх послуг, і його розвиток пов'язаний з наявністю великого числа учасників ринку. Цей напрям може реалізовуватись за допомогою таких інструментів як: податкове стимулювання для розвитку організацій, що реалізують програми неформальної освіти; підтримка організацій сектору неформальної освіти через систему грантів на реалізацію освітньої діяльності; державне пільгове кредитування на створення нових моделей організацій неформальної освіти (модульні інтенсивні школи, центри дистанційної освіти, тьюторські центри тощо).

Реалізація третього стратегічного напрямку розвитку неформальної освіти в Україні – створення сприятливого соціального середовища – ускладняється тим, що суспільні перетворення і орієнтації потребують тривалого часу та меншою мірою піддаються регулюванню. Наразі, для України нагальною проблемою є формування культури споживання послуг в сфері неформальної освіти, як складової формування світогляду «освіта

протягом життя». Сформована культура споживання послуг неформальної освіти одночасно сприятиме і підвищенню якості життя, і розширенню ролі громадських організацій в суспільстві, і легітимізації неформальної освіти.

Слід зауважити, що всі зазначені напрями між собою пов'язані та впливають один на одного. Наприклад, удосконалення практики визнання результатів неформальної сприятиме підвищенню значення високого освітнього рівня, формуванню культури освіти, визнанні цінності та необхідності різних освітніх контекстів для формування високоосвіченого фахівця і члена суспільства.